

Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw

U S T A W A

z dnia 16 lipca 1998 r.

ORDYNACJA WYBORCZA DO RAD GMIN, RAD POWIATÓW I SEJMIKÓW WOJEWÓDZTW 1)

1) Przepisy niniejszej ustawy wdrażają postanowienia Dyrektywy Rady 94/80/WE z dnia 19 grudnia 1994 r., ustanawiającej szczegółowe zasady korzystania z prawa głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych przez obywateli Unii zamieszkałych w Państwie Członkowskim, którego nie są obywatelami.

(adsbygoogle = window.adsbygoogle || []).push({});

Opracowano na podstawie:

tekst jednolity Dz.U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547

zm. Dz.U. 2004 r. Nr 25, poz. 219

zm. Dz.U. 2004 r. Nr 102, poz. 1055

zm. Dz.U. 2004 r. Nr 167, poz. 1760

zm. Dz.U. 2005 r. Nr 175, poz. 1457

zm. Dz.U. 2006 r. Nr 17, poz. 128

zm. Dz.U. 2006 r. Nr 34, poz. 242

zm. Dz.U. 2006 r. Nr 146, poz. 1055

zm. Dz.U. 2006 r. Nr 159, poz. 1127

zm. Dz.U. 2006 r. Nr 218, poz. 1592

zm. Dz.U. 2007 r. Nr 48, poz. 327

zm. Dz.U. 2007 r. Nr 112, poz. 766

zm. Dz.U. 2008 r. Nr 96, poz. 607

DZIAŁ I

PRZEPISY WSPÓLNE

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1.

Ustawa określa zasady i tryb przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, zgłaszania kandydatów oraz warunki ważności tych wyborów.

Art. 2.

1. Wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

2. W wyborach do każdego z organów, o których mowa w ust. 1, głosować można tylko osobiście i tylko jeden raz.

Art. 3.

1. W rozumieniu niniejszej ustawy organami stanowiącymi jednostek samorządu terytorialnego są rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw.

2. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o radzie gminy, należy przez to rozumieć także radę miasta na prawach powiatu.

3. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o radzie, należy przez to rozumieć także sejmik województwa.

Art. 4.

Przepisy niniejszego działu stosuje się do wyborów odpowiednich rad, jeżeli przepisy szczególne ustawy nie stanowią inaczej.

Rozdział 2 PRAWA WYBORCZE

Art. 5.

1. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) do danej rady ma, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 1, każdy obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz stale zamieszkuje na obszarze działania tej rady.

2. Nie mają prawa wybierania osoby:

1. pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądowym;

(adsbygoogle = window.adsbygoogle || []).push({});
</> 2. pozbawione praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu;

3. ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądowym

Art. 6.

1. [Prawo wybierania do rady gminy ma obywatel polski, o którym mowa w art. 5 ust. 1, wpisany do prowadzonego w tej gminie stałego rejestru wyborców, o którym mowa w ustawie z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499, z późn. zm.), najpóźniej na 12 miesięcy przed dniem wyborów.]

ust. 1 (w zw. z art. 5 ust. 1 i art. 7 ust. 1) niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim pozbawia czynnego oraz biernego prawa wyborczego do rady gminy i na stanowisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta) obywateli polskich, wpisanych do prowadzonego w gminie stałego rejestru wyborców w okresie krótszym niż 12 miesięcy przed dniem wyborów - wyrok TK (Dz.U. z 2006 r. Nr 34, poz. 242).

2. Obywatel polski ma prawo wybierania do rady gminy także w przypadku, gdy został wpisany do stałego rejestru wyborców w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień głosowania, jeżeli ukończył 18 lat w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień wyborów lub w dniu głosowania.

Art. 6a.

1. [Prawo wybierania do rady gminy ma również obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, stale zamieszkuje na obszarze działania tej gminy oraz który, z zastrzeżeniem ust. 2, został wpisany do prowadzonego w tej gminie stałego rejestru wyborców najpóźniej na 12 miesięcy przed dniem wyborów.]

ust. 1 (w zw. z art. 7 ust. 1) niezgodny z Konstytucją w zakresie w jakim pozbawia czynnego prawa wyborczego do rady gminy obywateli UE niebędących obywatelami polskimi, wpisanych do prowadzonego w gminie stałego rejestru wyborców w okresie krótszym niż 12 miesięcy przed dniem wyborów - wyrok TK (Dz.U. z 2006 r. Nr 34, poz. 242).

2. Obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim ma prawo wybierania do rady gminy także w przypadku, gdy został wpisany do stałego rejestru wyborców w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień głosowania, jeżeli ukończył 18 lat w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień wyborów lub w dniu głosowania.

---

3. Prawa wybierania nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim pozbawiony prawa wybierania w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

Art. 7.

1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) przysługuje osobie mającej prawo wybierania do danej rady.

2. Nie mają prawa wybieralności osoby:

1. karane za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego;

2. wobec których wydano prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego.

3. Prawa wybieralności nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim pozbawiony prawa wybieralności w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

Art. 8.

1. Można kandydować tylko do jednego z organów wymienionych w art. 3 ust. 1.

2. Przepis ust. 1 stosuje się w przypadku uzupełniania składu rady lub wyboru danej rady przed upływem kadencji rad.

3. Można być radnym tylko jednej z rad, o których mowa w art. 3.

Art. 9.

Przy ustalaniu faktu stałego zamieszkania dla potrzeb niniejszej ustawy stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego.

Rozdział 3 ORGANY WYBORCZE

Art. 10.

1. Państwowa Komisja Wyborcza powołana na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz komisarze wyborczy organizują wybory i sprawują nadzór nad ich przeprowadzeniem zgodnie z przepisami prawa.

2. Wybory przeprowadzają:

1. terytorialne (wojewódzkie, powiatowe i gminne) komisje wyborcze;

2. obwodowe komisje wyborcze.

Art. 11.

1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:

1. sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;

2. powoływanie i odwoływanie komisarzy wyborczych;

3. rozpatrywanie skarg na działalność komisarzy wyborczych;

4. ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia;

5. sprawowanie nadzoru nad sporządzaniem spisów wyborców;

---

6. podawanie do publicznej wiadomości zbiorczych wyników wyborów do rad;

7. wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

2. Wykonując zadania, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisarzy wyborczych oraz terytorialne i obwodowe komisje wyborcze, a także wyjaśnienia dla organów samorządu terytorialnego oraz podległych im jednostek wykonujących zadania związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów.

3. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla postanowienia komisarza wyborczego podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia.

4. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

5. Państwowa Komisja Wyborcza może na czas przeprowadzenia wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 20 ust. 1 i 3 oraz art. 21.

Art. 12.

1. Do zadań komisarza wyborczego należy:

1. sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;

2. zapewnianie we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;

3. powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;

4. rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;

5. kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;

6. podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;

7. udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wyjaśnień;

8. ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w niniejszej ustawie;

9. przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;

10. - skreślony

11. wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. Komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia.

3. Komisarz wyborczy może na czas przeprowadzenia wyborów utworzyć swoją inspekcję i określić jej zadania. Przepisy dotyczące osób powołanych do inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w art. 11 ust. 5, mają zastosowanie do inspekcji powołanej przez komisarza wyborczego.

4. Komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

ust 5 i 6 w art. 12 skreślone

Art. 13.

Do zadań terytorialnej komisji wyborczej należy:

1. rejestrowanie kandydatów na radnych;
2. zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i podanie ich do publicznej wiadomości w trybie określonym w ustawie;
3. zarządzanie druku kart do głosowania i ich dostarczania obwodowym komisjom wyborczym;
4. rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych;
5. ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów do rady i ogłoszenie ich w trybie określonym niniejszą ustawą;
6. przesłanie wyników głosowania i wyników wyborów komisarzowi wyborczemu;
7. wykonywanie innych czynności określonych w ustawie lub zleconych przez komisarza wyborczego.

Art. 14.

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

1. przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
2. czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania;
3. ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
4. przesłanie wyników głosowania do właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

Art. 15.

1. Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący część jednego województwa.

1a. Państwowa Komisja Wyborcza określa właściwość terytorialną komisarzy wyborczych oraz właściwość rzeczową w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojevodzkim, z uwzględnieniem zadań związanych z wyborami do sejmiku województwa oraz zadań, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 8 i 9.

2. Komisarzy wyborczych powołuje w każdym województwie w liczbie od 2 do 6 spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw sprawiedliwości. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza tylko raz.

2a. Komisarzem wyborczym może być także sędzia w stanie spoczynku, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 lat.

3. Komisarz wyborczy pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.

4. Funkcja komisarza wyborczego wygasa wskutek śmierci, ustania stosunku służbowego sędziego, ukończenia 70 lat przez komisarza będącego sędzią w stanie spoczynku lub odwołania. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany, z powodu zrzeczenia się funkcji lub na wniosek prezesa właściwego sądu albo na wniosek ministra właściwego do spraw sprawiedliwości.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, powołanie komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach przewidzianych w ust. 2.

---

6. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji na ten okres innemu komisarzowi wyborczemu lub innej osobie zapewniającej rzetelne wykonanie czynności wyborczych.

art. 16 skreślony

Art. 17.

1. Terytorialne komisje wyborcze powołuje, najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów, komisarz wyborczy spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników, o których mowa w art. 101 ust. 2, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. W skład komisji wchodzi od 7 do 9 osób.

3. W skład komisji wyborczej wojewódzkiej, powiatowej oraz komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako przewodniczący, sędzia wskazany przez prezesa sądu okręgowego.

4. Pierwsze posiedzenie wojewódzkiej komisji wyborczej organizuje komisarz wyborczy.

5. Pierwsze posiedzenia powiatowych i gminnych komisji wyborczych organizuje, z upoważnienia komisarza wyborczego, odpowiednio starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta).

6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera, z zastrzeżeniem ust. 3, ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę.

7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

8. Zmiany i uzupełnienia w składzie komisji następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

Art. 18.

1. Obwodową komisję wyborczą powołuje, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, gminna komisja wyborcza spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników, o których mowa w art. 101 ust. 2, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. W skład komisji wchodzi od 7 do 9 osób, z zastrzeżeniem ust. 2a i 2b, w tym z urzędu, jako członek, osoba wskazana przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) spośród pracowników samorządowych gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych.

2a. W obwodach odrębnych, o których mowa w art. 30 ust. 2b, w skład komisji wchodzi od 5 do 7 osób.

2b. W wyborach uzupełniających, wyborach przedterminowych i w wyborach do nowych rad w skład komisji wchodzi od 5 do 7 osób.

3. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

4. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę.

4a. Funkcji przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego komisji nie może pełnić osoba wskazana do składu komisji przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

5. Skład komisji podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

6. Zmiany i uzupełnienia w składzie komisji następują w trybie przepisów o jej powołaniu.

Art. 19.

1. W skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 10 ust. 2, mogą wchodzić tylko wyborcy stale zamieszkali na obszarze działania danej rady. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej.

2. W skład każdej z komisji wyborczych wchodzi po jednym przedstawicielu zgłoszonym w imieniu

każdego komitetu wyborczego przez pełnomocnika, o którym mowa w art. 101 ust. 2, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4.

3. W przypadku zgłoszenia przez pełnomocników do składu terytorialnej lub obwodowej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, o składzie komisji decyduje publiczne losowanie przeprowadzone przez organ właściwy do jej powołania.

4. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w ust. 2 i 3, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji, uzupełnienia jej składu dokonuje organ właściwy do powołania komisji ze zgłoszonych, przez pełnomocników, kandydatów w ciągu 3 dni po upływie terminu określonego odpowiednio w art. 17 ust. 1 i w art. 18 ust. 1.

5. Sposób zgłaszania kandydatów, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania komisji wyborczych, w tym tryb przeprowadzenia losowania, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

6. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych tracą członkostwo w komisji z dniem podpisania zgody na kandydowanie na radnego. Z tym dniem tracą również członkostwo w komisjach osoby będące w stosunku do osób, które wyraziły zgodę na kandydowanie: zstępnyimi, wstępnyimi, małżonkami, rodzeństwem, małżonkami zstepnych lub przysposobionych.

7. Członkowie komisji nie mogą pełnić funkcji pełnomocników komitetów wyborczych ani też mężów zaufania, o których mowa w art. 111 ust. 1.

8. Członkowie komisji nie mogą prowadzić agitacji na rzecz kandydatów na radnych.

Art. 20.

1. Członkom komisji wyborczych przysługują:

1. diety i zwrot kosztów podróży i noclegów;

2. zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków obwodowych komisji wyborczych.

2. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

3. Członkom komisji wyborczych w związku z wykonywaniem zadań przysługuje zwolnienie od pracy do 5 dni, z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia, z zastrzeżeniem ust. 4.

4. Przewodniczący wojewódzkich i powiatowych komisji wyborczych oraz miejskich komisji wyborczych w miastach na prawach powiatu wykonują swoje zadania na zasadach takich jak sędzia sądu powszechnego delegowany do pracy w innym sądzie.

5. Komisarzom wyborczym przysługuje wynagrodzenie miesięczne w wysokości wynagrodzenia członka Państwowej Komisji Wyborczej, określonego odrębnymi przepisami.

6. Przepis ust. 1 pkt 1 stosuje się odpowiednio do komisarzy wyborczych.

7. Minister właściwy do spraw administracji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety, zwrot kosztów podróży i noclegów, o których mowa w ust. 1, oraz warunki obniżania wysokości diet członków terytorialnych komisji wyborczych w przypadku nieuczestniczenia w wykonywaniu części zadań komisji, a także tryb udzielania dni wolnych od pracy, o których mowa w ust. 3. Rozporządzenie określi również wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów, a także tryb udzielania dni wolnych od pracy osobom powołanym w skład inspekcji, o których mowa w art. 11 ust. 5 oraz art. 12 ust. 3.

Art. 21.

1. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 10 ust. 2, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.

2. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczych przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu zadań tych komisji na podstawie przepisów o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do komisarzy wyborczych.

Art. 22.

1. Państwowa Komisja Wyborcza ustala w regulaminie sposób wykonania swoich zadań wynikających z niniejszej ustawy oraz określa tryb pracy komisarzy wyborczych, w tym sposób sprawowania przez nich nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

2. Państwowa Komisja Wyborcza ustala regulaminy terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności tryb pracy komisji oraz sposób wykonania zadań.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić warunki oraz sposób wykorzystania techniki elektronicznej przy ustalaniu wyników głosowania i wyników wyborów przez terytorialne komisje wyborcze i komisarzy wyborczych.

Art. 23.

1. Obsługę Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze, utworzone na podstawie przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Obsługę administracyjną właściwej terytorialnej komisji wyborczej oraz wykonanie zadań wyborczych odpowiednio na obszarze województwa, powiatu i gminy zapewnia marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta), jako zadanie zlecone. W tym celu marszałek województwa, starosta i wójt (burmistrz, prezydent miasta) może ustanowić pełnomocnika do spraw wyborów - urzędnika wyborczego. Zasady współdziałania urzędnika wyborczego z Krajowym Biurem Wyborczym określa porozumienie zawarte odpowiednio pomiędzy marszałkiem, starostą i wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a Kierownikiem Krajowego Biura Wyborczego lub upoważnioną przez niego osobą.

3. Obsługę administracyjną i warunki techniczno-materialne pracy obwodowych komisji wyborczych zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta), jako zadanie zlecone gminie.

Art. 24.

1. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałą zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić pomieszczenia wskazane przez marszałka województwa, starostę i wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z przeznaczeniem na siedziby odpowiednio terytorialnej komisji wyborczej oraz obwodowych komisji wyborczych (lokale wyborcze).

2. Pomieszczenia, o których mowa w ust. 1, są udostępniane bezpłatnie.

3. Siedziby komisji wyborczych można również umieszczać w pomieszczeniach innych podmiotów niż wymienione w ust. 1, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.

4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do pomieszczeń niezbędnych dla wykonywania przez komisarza wyborczego zadań związanych z wyborami.

Rozdział 4 ZARZĄDZANIE WYBORÓW

Art. 25.

1. Wybory do rad zarządza się nie później niż na 30 dni przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 60 dni po upływie kadencji rad.

2. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wyznacza, w drodze rozporządzenia, datę wyborów zgodnie z ust. 1 oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarz wyborczy).

3. Rozporządzenie, o którym mowa w ust. 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Art. 26.

1. W razie konieczności przeprowadzenia wyborów danej rady przed upływem kadencji z przyczyn określonych w ustawach, wybory zarządza się i przeprowadza w ciągu 90 dni od wystąpienia tej przyczyny. Przepisy art. 25 stosuje się odpowiednio, z tym że w kalendarzu wyborczym terminy wykonania czynności wyborczych mogą być krótsze od przewidzianych w ustawie.

2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyborów, o których mowa w ust. 1, wojewoda podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, na obszarze działania rady, do której wybory mają być przeprowadzone.

Rozdział 5 USTALENIE LICZBY RADNYCH

Art. 27.

1. Liczbę radnych wybieranych do rad ustala, odrębnie dla każdej rady, wojewoda, po porozumieniu z komisarzem wyborczym, odpowiednio do zasad określonych w niniejszej ustawie oraz ustawach odrębnych.

2. Ustalenie liczby radnych dla każdej rady następuje na podstawie liczby mieszkańców zamieszkałych na obszarze działania danej rady, według stanu ewidencji ludności na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory mają być przeprowadzone.

Art. 28.

Zarządzenie wojewody ustalające liczbę radnych wybieranych do rad ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym i podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, w każdej gminie najpóźniej na 4 miesiące przed upływem kadencji. Po jednym egzemplarzu zarządzenia przekazuje się niezwłocznie każdej właściwej radzie i komisarzowi wyborczemu oraz przesyła do Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 29.

1. W przypadku, o którym mowa w art. 26, wojewoda, po porozumieniu z komisarzem wyborczym, ustala liczbę radnych wybieranych do danej rady na podstawie liczby mieszkańców według stanu w ewidencji ludności na koniec miesiąca poprzedzającego zarządzenie o wyborach.

2. Liczbę radnych wybieranych do danej rady podaje się w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 26 ust. 2.

ust. 3 w art. 29 skreślony

Rozdział 6 OBWODY GŁOSOWANIA

Art. 30.

1. Głosowanie w wyborach do rad przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy.

2. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje rada gminy na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2a. Stały obwód głosowania powinien obejmować od 500 do 3 000 mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.,

2b. Rada gminy na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta) tworzy odrębny obwód głosowania w szpitalu, zakładzie pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców objętych rejestrem wyborców w gminie, na terenie której położona jest wymieniona jednostka. Nieutworzenie takiego obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek kierownika tej jednostki.

2c. Jeżeli w dniu wyborów w jednostce, o której mowa w ust. 2b, będzie przebywać mniej niż 15 wyborców objętych rejestrem wyborców w gminie, na terenie której położona jest jednostka, można w niej utworzyć odrębny obwód głosowania po zasięgnięciu opinii jej kierownika.

2d. Utworzenie odrębnych obwodów następuje najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów.

3. Uchwałę rady gminy o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i komisarzowi wyborczemu.

4. Na ustalenia rady gminy, o których mowa w ust. 2 i 2b, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do komisarza wyborczego, w terminie 5 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni i wydaje postanowienie; na postanowienie nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 31.

1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) przedkłada radzie gminy wnioski w sprawie zmian w podziale na stałe obwody głosowania, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian granic gminy, zmiany liczby mieszkańców w gminie lub w obwodzie głosowania, zmiany liczby radnych w radzie gminy lub zmian w podziale gminy na okręgi wyborcze.

2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, przedkłada się nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rady gminy. Rada gminy dokonuje zmian w podziale na stałe obwody głosowania najpóźniej w ciągu miesiąca od przedłożenia wniosku.

3. Do zmian w podziale na stałe obwody głosowania przepisy art. 30 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 32.

Informację o numerach i granicach obwodów głosowania oraz wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów podaje wójt (burmistrz, prezydent miasta), w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów. Po jednym egzemplarzu obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie terytorialnej komisji wyborczej oraz komisarzowi wyborczemu.

Rozdział 7 SPIS WYBORCÓW

Art. 33.

1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców.

2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu.

Art. 34.

1. Spis wyborców służy dla wyborów do rad, do których wybory zostały zarządzone.

2. Spis sporządza się w urzędzie gminy, najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów, na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie, prowadzonego na zasadach określonych w przepisach ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

2a. Spis dzieli się na część A i część B.

2b. Część A spisu obejmuje obywateli polskich. W tej części spisu wymienia się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL i adres zamieszkania wyborcy.

2b. Część B spisu obejmuje obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, którym przysługuje prawo wybierania do rady gminy. W tej części spisu wymienia się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz adres zamieszkania wyborcy w gminie.

3. Spis sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców.

4. - uchylony

Art. 35.

1. Spis wyborców jest udostępniany do wglądu w urzędzie gminy.

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu wyborców oraz o miejscu i czasie jego udostępniania.

Art. 36.

1. Na nieprawidłowości w spisie wyborców mogą być wnoszone reklamacje.

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) obowiązany jest rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od daty jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.

3. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób - również tym osobom.

Art. 37.

1. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie ze spisu wyborców wnoszący reklamację bądź osoba skreślona ze spisu może wnieść, w terminie 3 dni od daty doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do właściwego sądu rejonowego. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) przesyła niezwłocznie sądowi skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) może też niezwłocznie zmienić lub uchylić decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za słuszną.

2. Prawo skargi do właściwego sądu rejonowego przysługuje wyborcy również w przypadku niewydania decyzji przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) na reklamację, o której mowa w art. 36, w terminie 7 dni od daty wniesienia reklamacji.

3. Sąd rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 3 dni od daty jej wniesienia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), którego decyzja została zaskarżona. Na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 38.

Spis wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej.

Art. 39.

Minister właściwy do spraw administracji publicznej, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania spisów wyborców, w tym spisów wyborców w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, w których utworzono obwody głosowania, ustalając wzór spisu, metody jego aktualizacji oraz sposób udostępniania spisu wyborców.

Rozdział 8
PRZEBIEG GŁOSOWANIA

Art. 40.

1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej "lokałem wyborczym", między godziną 6 a 20, bez przerwy.

2. W obwodach głosowania, o których mowa w art. 30 ust. 2b, obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z terytorialną komisją wyborczą, może ustalić inne godziny rozpoczęcia i zakończenia głosowania. O ustaleniach tych powiadamia się wyborców oraz odpowiednio wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i komisarza wyborczego.

3. O godzinie 20 przewodniczący komisji zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną 20.

Art. 41.

W lokalu wyborczym wydziela się miejsca zapewniające tajność głosowania, w liczbie umożliwiającej wyborcom swobodne korzystanie z nich.

Art. 42.

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka ją i opieczętowuje pieczęcią komisji oraz ustala liczbę otrzymanych kart do głosowania.

2. Od chwili opieczętowania aż do zakończenia głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 43.

1. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym powinno być obecnych co najmniej 3 członków obwodowej komisji wyborczej, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.

2. W lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mogą przebywać mężowie zaufania, o których mowa w art. 111 ust. 1.

Art. 44.

1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dowód osobisty lub inny dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

2. Wyborca niewpisany do spisu wyborców zostanie przez komisję dopisany do spisu i dopuszczony do udziału w głosowaniu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie.

Art. 45.

1. Wyborca wpisany do spisu wyborców lub dopisany do spisu zgodnie z art. 44 ust. 2 otrzymuje od komisji kartę do głosowania właściwą dla przeprowadzanych wyborów.

2. Wyborca potwierdza otrzymanie karty własnym podpisem w rubryce spisu na to przeznaczoną.

3. Komisja wydaje karty do głosowania opatrzone jej własną pieczęcią.

4. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca zapewniającego tajność głosowania, znajdującego się w lokalu wyborczym.

5. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny.

Art. 46.

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji i mężów zaufania.

Art. 47.

1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości i przesłana terytorialnej komisji wyborczej, wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz komisarzowi wyborczemu.

2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania komisja zabezpiecza wlot urny wyborczej i oddaje urnę wraz ze spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim przypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. W miarę możliwości komisja ustala również liczbę kart niewykorzystanych, umieszcza je w opieczętowanym pakiecie i oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakiecie z kartami są nienaruszone.

Art. 48.

1. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym lokal się znajduje, jakakolwiek agitacja wyborcza jest zabroniona.

2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania zwięzłej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, komisarz wyborczy i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Art. 49.

Osobom uzbrojonym wstęp do lokalu wyborczego jest zakazany.

Art. 50.

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju w czasie głosowania; w tym celu ma prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby zakłócające porządek i spokój oraz naruszające przepis art. 48 ust. 1.

2. Na żądanie przewodniczącego komisji komendant właściwego komisariatu policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc. W takim przypadku przepis art. 49 nie ma zastosowania.

Rozdział 9

USTALANIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA W OBWODACH GŁOSOWANIA

Art. 51.

1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie do danej rady.

2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić warunki oraz sposób korzystania przez obwodowe komisje wyborcze z techniki elektronicznej przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie.

Art. 52.

1. Komisja ustala, na podstawie aktualnego spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

2. Komisja ustala liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zabezpieczonych pakietach.

3. Przewodniczący komisji w obecności jej członków otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.

4. Kart do głosowania przedartych, całkowicie na dwie lub więcej części, nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.

5. Jeżeli liczba kart do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby wydanych kart, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 53.

1. Obwodowa komisja wyborcza ustala, na podstawie ważnych kart do głosowania, liczbę głosów nieważnych oraz liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów i głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list.

2. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne niniejszej ustawy.

3. Komisja sporządza w trzech egzemplarzach protokół głosowania w obwodzie.

Art. 54.

1. W protokole głosowania w obwodzie wymienia się liczby:

1. osób uprawnionych do głosowania;
2. wyborców, którym wydano karty do głosowania;
3. oddanych kart do głosowania;
4. kart nieważnych;
5. kart ważnych;
6. głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
7. głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów;
8. głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list.

2. W protokole wymienia się ponadto liczbę otrzymanych i niewykorzystanych kart do głosowania.

3. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.

4. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio do członków obwodowej komisji wyborczej, z tym że nie zwalnia ich to z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie.

Art. 55.

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu głosowania w obwodzie.

Art. 56.

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje do właściwej terytorialnej komisji wyborczej, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 54 ust. 5 i 6.

2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów, o których mowa w ust. 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub systemu elektronicznego przesyłania danych.

Art. 57.

Po wykonaniu czynności wymienionych w art. 56 ust. 1 przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje w depozyt wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) dokumenty z głosowania oraz pieczęć.

Rozdział 10

PROTESTY WYBORCZE. WAŻNOŚĆ WYBORÓW

Art. 58.

1. W ciągu 14 dni od dnia wyborów może być wniesiony protest przeciwko ważności wyborów do danej rady lub przeciwko ważności wyboru radnego z powodu:

1. dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego, lub

2. naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów.

2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom do danej rady lub naruszenia przez organy wyborcze przepisów ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, może go wnieść każdy wyborca zamieszkały na obszarze działania tej rady.

3. Protest przeciwko ważności wyboru radnego w okręgu wyborczym może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

4. Prawo wniesienia protestu przysługuje również pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 101 ust. 2.

5. W razie wniesienia protestu, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w sposób określony w art. 61, do osób wybranych stosuje się przepisy o obowiązkach i prawach radnych.

Art. 59.

1. Protest wnosi się na piśmie do właściwego sądu okręgowego.

2. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 60.

1. Sąd okręgowy rozpoznaje protesty w postępowaniu nieprocesowym, w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, w składzie 3 sędziów, z udziałem zainteresowanych, komisarza wyborczego i przewodniczących właściwych komisji wyborczych, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

2. Sąd okręgowy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną w myśl art. 58 ust. 2-4 lub niespełniający warunków określonych w art. 58 ust. 1 i art. 59 ust. 2.

3. Sąd okręgowy pozostawia bez dalszego biegu również protest dotyczący sprawy, co do której w niniejszej ustawie przewiduje się możliwość wniesienia skargi lub odwołania do sądu lub właściwego organu wyborczego przed dniem głosowania.

Art. 61.

1. Sąd okręgowy rozpoznając protesty rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru radnego.

1a. Sąd okręgowy orzeka o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego, jeżeli okoliczności stanowiące podstawę protestu miały wpływ na wyniki wyborów.

2. Sąd okręgowy, orzekając o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego, stwierdza wygaśnięcie mandatów oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

3. Na orzeczenia sądu okręgowego, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz art. 60, zainteresowanym, komisarzowi wyborczemu i przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej przysługuje, w ciągu 7 dni od daty doręczenia, zażalenie do właściwego sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 30 dni; na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.

4. O zakończeniu postępowania w sprawie protestów przeciwko ważności wyborów do danej rady lub ważności wyboru radnego tej rady i o treści ostatecznych orzeczeń właściwy sąd zawiadamia niezwłocznie zainteresowanych, wojewodę, komisarza wyborczego i przewodniczącego właściwej komisji wyborczej.

Art. 62.

1. Przeprowadzenie wyborów ponownych zarządza wojewoda w ciągu 7 dni od dnia zakończenia postępowania sądowego, o którym mowa w art. 61 ust. 4.

2. Przepisy art. 26 stosuje się odpowiednio, z tym że w zarządzeniu wojewody o wyborach wymienia się ponadto osoby, które utraciły mandaty, ze wskazaniem oznaczenia listy kandydatów.

3. Wygaśnięcie mandatów radnych, o którym mowa w art. 61 ust. 2, następuje z dniem podania zarządzenia wojewody do publicznej wiadomości.

Art. 63.

1. W razie orzeczenia o nieważności wyborów lub wyboru radnego, wybory ponowne przeprowadza się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy.

1a. Wybory ponowne przeprowadzają te same komisje wyborcze na podstawie tych samych spisów wyborców.

2. Jeżeli podstawą orzeczenia o nieważności wyborów lub wyboru radnego było naruszenie przez komisje wyborcze przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów albo nieprawidłowości w spisach wyborców, wówczas odpowiednio powołuje się nowe komisje lub sporządza nowe spisy.

3. Wyborów ponownych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rady.

Art. 64.

Wyniki wyborów ponownych podaje się w sposób określony w niniejszej ustawie.

Rozdział 10a KOMITETY WYBORCZE

Art. 64a.

Komitety wyborcze mogą być tworzone przez:

1. partie polityczne i koalicje partii politycznych;

---

2. stowarzyszenia i organizacje społeczne, zwane dalej "organizacjami";

3. wyborców.

Art. 64b.

Komitety wyborcze w imieniu partii politycznych, organizacji i wyborców wykonują czynności wyborcze, a w szczególności zgłaszają kandydatów na radnych oraz prowadzą, na zasadzie wyłączności, kampanię wyborczą na ich rzecz.

Art. 64c.

1. Funkcję komitetu wyborczego partii politycznej pełni organ upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

2. Organ partii politycznej, o którym mowa w ust. 1, powołuje:

1. pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego partii politycznej uprawnionego do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem art. 82a;

2. pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 82a.

3. Organ partii politycznej, o którym mowa w ust. 1, obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu oraz o zamiarze samodzielnego zgłaszania kandydatów na radnych.

4. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 3, może być dokonane w terminie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.

5. W zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 3, podaje się:

1. nazwę komitetu wyborczego oraz skrót jego nazwy, a także adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym partia polityczna jest wpisana do ewidencji partii politycznych;

2. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego;

3. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego.

6. Do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 3, dołącza się:

1. oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 2, o przyjęciu pełnomocnictw;

2. uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych;

3. wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący organ upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

Art. 64d.

1. Partie polityczne mogą tworzyć w województwach, powiatach i gminach koalicje wyborcze w celu wspólnego zgłaszania kandydatów na radnych odpowiednich sejmików województw, rad powiatów i rad gmin.

2. Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej partii politycznych wykonuje koalicyjny komitet wyborczy partii politycznych, utworzony przez organy partii politycznych upoważnione do ich reprezentowania na zewnątrz.

3. Koalicyjny komitet wyborczy powołuje:

1. pełnomocnika wyborczego koalicyjnego komitetu wyborczego partii politycznych

---

uprawnionego do występowania na rzecz i w imieniu komitetu, z zastrzeżeniem art. 82a;

2. pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 82a.

4. Koalicyjny komitet wyborczy obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu oraz o zamiarze wspólnego zgłaszania kandydatów na radnych.

5. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 4, może być dokonane w terminie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.

6. W zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 4, podaje się:

1. nazwę komitetu wyborczego oraz skrót jego nazwy, a także adres siedziby komitetu i numery ewidencyjne, pod którymi partie polityczne są wpisane do ewidencji partii politycznych;

2. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego;

3. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego.

7. Do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 4, dołącza się:

1. oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 3, o przyjęciu pełnomocnictw;

2. uwierzytelnione odpisy z ewidencji partii politycznych;

3. wyciągi ze statutów partii politycznych wskazujące organ upoważniony do ich reprezentowania na zewnątrz;

4. tekst umowy o zawiązaniu koalicji.

Art. 64e.

1. Funkcję komitetu wyborczego organizacji pełni organ organizacji upoważniony do reprezentowania jej na zewnątrz.

2. Organ, o którym mowa w ust. 1, powołuje:

1. pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego organizacji uprawnionego do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem art. 82a;

2. pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 82a.

3. Organ, o którym mowa w ust. 1, obowiązany jest zawiadomić, z zastrzeżeniem ust. 4, komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę organizacji o utworzeniu komitetu oraz o zamiarze zgłaszania kandydatów na radnych.

4. W przypadku gdy komitet wyborczy organizacji zamierza zgłosić kandydatów na radnych w więcej niż w jednym województwie, organ, o którym mowa w ust. 1, obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu oraz o zamiarze zgłaszania kandydatów na radnych.

5. Zawiadomienia, o których mowa w ust. 3 i 4, mogą być dokonane w terminie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.

6. W zawiadomieniach, o których mowa w ust. 3 i 4, podaje się:

1. nazwę komitetu wyborczego oraz skrót jego nazwy, a także adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym organizacja jest wpisana do rejestru organizacji;

2. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego;

3. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego;

4. w przypadku, o którym mowa w ust. 4 - województwa, w których komitet zamierza zgłosić kandydatów na radnych.

7. Do zawiadomień, o których mowa w ust. 3 i 4, dołącza się:

1. oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 2, o przyjęciu pełnomocnictw;
2. uwierzytelniony odpis z właściwego rejestru organizacji;

3. wyciąg ze statutu organizacji wskazujący organ upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

Art. 64f.

1. Obywatele, w liczbie co najmniej 5, mający prawo wybierania, mogą utworzyć komitet wyborczy wyborców, składając pisemne oświadczenie o utworzeniu komitetu, z podaniem swoich imion i nazwisk, adresów zamieszkania oraz numerów ewidencyjnych PESEL.

2. Komitet wyborczy wyborców powołuje:

1. pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego wyborców uprawnionego do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego, z zastrzeżeniem art. 82a;

2. pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 82a.

3. Pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego powołuje się spośród osób wchodzących w skład komitetu wyborczego wyborców.

4. Po zebraniu co najmniej 20 podpisów obywateli mających prawo wybierania, popierających utworzenie komitetu, pełnomocnik wyborczy zawiadamia komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę komitetu, o utworzeniu komitetu, z zastrzeżeniem ust. 5. Zawiadomienie może być dokonane w terminie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.

5. W imieniu obywateli, którzy zamierzają zgłosić kandydatów na radnych w więcej niż w jednym województwie, po zebraniu co najmniej 1 000 podpisów obywateli mających prawo wybierania, popierających utworzenie komitetu, pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu. Zawiadomienie może być dokonane w terminie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.

6. W zawiadomieniach, o których mowa w ust. 4 i 5, podaje się:

1. nazwę komitetu wyborczego oraz skrót jego nazwy i adres jego siedziby;

2. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego;

3. imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego;

4. w przypadku, o którym mowa w ust. 5 - województwa, w których komitet zamierza zgłosić kandydatów na radnych.

7. Do zawiadomień, o których mowa w ust. 4 i 5, dołącza się:

1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w ust. 1;

1a) oświadczenia osób wchodzących w skład komitetu wyborczego, o którym mowa w ust. 1, o zapoznaniu się z treścią przepisu art. 64k;

2) oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 2, o przyjęciu pełnomocnictw;

3) wykaz obywateli, o których mowa w ust. 4 albo 5, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania i numery ewidencyjne PESEL oraz własnoręcznie złożone podpisy.

8. Przepisu ust. 2 pkt 2 nie stosuje się do komitetu wyborczego wyborców utworzonego jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców. Zawiadomienie o utworzeniu takiego komitetu nie wymaga zebrania podpisów, o których mowa w ust. 4.

9. - uchylony

10. Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego wyborców, o którym mowa w ust. 8, jest jednocześnie pełnomocnikiem finansowym tego komitetu.

Art. 64g.

1. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy "komitet wyborczy" oraz nazwę partii politycznej. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej może zawierać również skrót nazwy tej partii.

2. Nazwa koalicyjnego komitetu wyborczego partii politycznych zawiera wyrazy "koalicyjny komitet wyborczy" oraz nazwę koalicji wyborczej. Nazwa koalicyjnego komitetu wyborczego może zawierać również skrót nazwy tej koalicji wyborczej.

3. Nazwa komitetu wyborczego organizacji zawiera wyrazy "komitet wyborczy" oraz nazwę organizacji. Nazwa komitetu wyborczego organizacji może zawierać również skrót nazwy tej organizacji.

4. Nazwa komitetu wyborczego wyborców oprócz wyrazów "komitet wyborczy wyborców" powinna zawierać określenie odróżniające od innych komitetów.

5. Zabrania się umieszczania w nazwie komitetu wyborczego nazwy partii politycznej, skrótu nazwy partii politycznej lub części nazwy utożsamianej z daną partią, bez zgody organu statutowego innej partii politycznej, której nazwa albo skrót ma zostać umieszczona w nazwie komitetu wyborczego. Jeżeli wpis do ewidencji partii politycznych uzyskały dwie lub więcej partii, których nazwy nie odróżniają się wyraźnie od siebie mogąc tym samym wprowadzać wyborcę w błąd, wymóg zgody organu statutowego dotyczy partii politycznej, która pierwsza uzyskała wpis do ewidencji partii politycznych.

Art. 64ga.

1. Skrót nazwy komitetu wyborczego partii politycznej może zawierać wyrazy "komitet wyborczy" albo skrót "KW" i zawiera nazwę partii politycznej lub skrót jej nazwy.

2. Skrót nazwy koalicyjnego komitetu wyborczego może zawierać wyrazy "koalicyjny komitet wyborczy" albo skrót "KKW" i zawiera nazwę koalicji lub skrót jej nazwy.

3. Skrót nazwy komitetu wyborczego organizacji może zawierać wyrazy "komitet wyborczy" albo skrót "KW" i zawiera nazwę organizacji lub skrót jej nazwy.

4. Skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców może zawierać wyrazy "komitet wyborczy wyborców" albo skrót "KWW" i zawiera określenie, o którym mowa w art. 64g ust. 4 lub jego skrót, odróżniające od nazw i skrótów nazw innych komitetów.

5. Skrót nazwy komitetu wyborczego może składać się z co najwyżej 40 znaków drukarskich, wliczając spacje.

Art. 64gb.

1. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

2. Skrót nazwy komitetu wyborczego powinien różnić się dostatecznie od nazw i skrótów nazw innych komitetów. Skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców musi być różny od nazwy lub skrótu

---

nazwy partii politycznej lub organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru, prowadzonych przez właściwy sąd.

Art. 64h.

1. Jeżeli zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 64c ust. 3, art. 64d ust. 4, art. 64e ust. 4 i art. 64f ust. 5, spełnia warunki określone w ustawie, Państwowa Komisja Wyborcza w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, wzywa pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wad w terminie Państwowa Komisja Wyborcza odmawia przyjęcia zawiadomienia. Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia. Skargę wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia pełnomocnikowi wyborczemu postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia.

4. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 7 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 5 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wydaje postanowienie o przyjęciu zawiadomienia.

Art. 64i.

1. Jeżeli zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 64e ust. 3 i art. 64f ust. 4, spełnia warunki określone w ustawie, komisarz wyborczy w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, komisarz wyborczy, w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, wzywa pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wad w terminie komisarz wyborczy odmawia przyjęcia zawiadomienia. Postanowienie komisarza wyborczego o odmowie przyjęcia zawiadomienia, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia odwołania do sądu okręgowego na postanowienie komisarza wyborczego o odmowie przyjęcia zawiadomienia. Odwołanie wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia pełnomocnikowi wyborczemu postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia.

4. Sąd okręgowy rozpatruje odwołanie w postępowaniu nieprocesowym w terminie 5 dni. Od orzeczenia sądu okręgowego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie sądu okręgowego doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i komisarzowi wyborczemu. Jeżeli sąd okręgowy uzna odwołanie za zasadne, komisarz wyborczy niezwłocznie wydaje postanowienie o przyjęciu zawiadomienia.

Art. 64ia.

Nie stanowi wady zawiadomienia komitetu wyborczego partii politycznej lub komitetu wyborczego organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru prowadzonych przez właściwy sąd, określenie w nim nazwy lub skrótu nazwy tych samych lub niedostatecznie różniących się od nazw lub skrótów nazw innych komitetów wyborczych. Organ, który wydał wcześniej postanowienie o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, w którym podano tę samą lub niedostatecznie różniącą się nazwę lub skrót nazwy, po porozumieniu z pełnomocnikiem wyborczym tego komitetu, zmienia postanowienie, określając w nim nową nazwę lub skrót nazwy komitetu. W razie braku porozumienia organ, który wydał postanowienie, uchyla je i wzywa pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego do usunięcia wady w terminie 3 dni. Przepisy art. 64h ust. 2-4 oraz art. 64i ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 64j.

W przypadku wyborów uzupełniających, wyborów przedterminowych lub wyborów do nowych rad:

1. zawiadomienia, o których mowa w art. 64c ust. 3, art. 64d ust. 4, art. 64e ust. 3 i 4 oraz art. 64f ust. 4 i 5, składa się właściwemu komisarzowi wyborczemu;

2. zawiadomienie, o którym mowa w art. 64f ust. 4 i 5, nie wymaga zebrania podpisów obywateli popierających utworzenie komitetu.

Art. 64k.

1. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

1. komitetu wyborczego partii politycznej albo organizacji ponosi partia polityczna albo organizacja, która utworzyła komitet wyborczy, a w przypadku komitetu wyborczego utworzonego przez stowarzyszenie zwykle - solidarnie członkowie stowarzyszenia;

2. koalicyjnego komitetu wyborczego partii politycznych ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej;

3. komitetu wyborczego wyborców ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu.

2. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe, o której mowa w ust. 1, obejmuje także zobowiązania związane z rozliczeniem korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy, z wyłączeniem korzyści, o których mowa w art. 84d ust. 3.

Art. 64l.

1. Komitet wyborczy ulega rozwiązaniu z mocy prawa:

1. po przyjęciu sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 84 ust. 2;

2. po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia odwołania, o którym mowa w art. 84a ust. 5;

3. po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia skargi, o której mowa w art. 84a ust. 6;

4. po wydaniu orzeczenia, o którym mowa w art. 84a ust. 5 albo w art. 84a ust. 6, uwzględniającego albo odrzucającego skargę lub odwołanie na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej albo postanowienie komisarza wyborczego w przedmiocie odrzucenia sprawozdania finansowego.

1a. Jeżeli wniesiono protest przeciwko ważności wyborów do rady lub przeciwko ważności wyboru radnego, komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów w wyborach do danej rady, nie ulega rozwiązaniu przed uprawomocnieniem się orzeczenia sądu.

1b. W przypadku komitetów wyborczych, których kandydaci uczestniczą w wyborach ponownych, przez sprawozdanie finansowe, o którym mowa w art. 84 ust. 2, rozumie się sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych związanych z wyborami ponownymi.

2. Komitet wyborczy może ulec rozwiązaniu przed dniem wyborów w trybie przepisów o jego utworzeniu, o czym zawiadamia się niezwłocznie organ wyborczy, który przyjął zawiadomienie o utworzeniu komitetu. Jeżeli rozwiązanie komitetu nastąpiło po zarejestrowaniu kandydatów, zawiadamia się o tym także właściwą terytorialną komisję wyborczą. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego składa w terminie 14 dni od dnia złożenia zawiadomienia o rozwiązaniu komitetu sprawozdanie finansowe, o którym mowa w art. 84 ust. 2.

Art. 64la. - uchylony

Rozdział 10b

NADAWANIE NUMERÓW ZAREJESTROWANYM LISTOM KANDYDATÓW

Art. 64m.

Listy kandydatów zarejestrowane w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego otrzymują numery ustalane w drodze losowania przez:

1. Państwową Komisję Wyborczą;
2. komisarzy wyborczych;
3. gminne komisje wyborcze.

Art. 64n.

1. Jeżeli komitet wyborczy zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, otrzymują jednolity numer.

2. Jeżeli komitet wyborczy niespełniający warunku określonego w ust. 1 zarejestrował listę kandydatów w co najmniej jednym okręgu w wyborach do sejmiku województwa i zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich rad powiatów i rad miast na prawach powiatów na obszarze tego województwa, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do rad powiatów i rad gmin na obszarze tego województwa, otrzymują jednolity numer, taki sam jak listy kandydatów tego komitetu zarejestrowane w wyborach do sejmiku tego województwa.

3. Jeżeli komitet wyborczy niespełniający żadnego z warunków określonych w ust. 1 i 2 zarejestrował listę kandydatów w co najmniej jednym okręgu w wyborach do rady powiatu i zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich rad gmin na obszarze tego powiatu, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do rad gmin na obszarze tego powiatu otrzymują jednolity numer, taki sam jak listy kandydatów tego komitetu zarejestrowane w wyborach do rady tego powiatu.

Art. 64o.

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do sejmików województw przyznaje, najpóźniej na 25 dni przed dniem wyborów, numery dla list kandydatów komitetów wyborczych spełniających warunek określony w art. 64n ust. 1.

2. Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej informację o przyznanych numerach list kandydatów i zawiadamia o nich komisarzy wyborczych wykonujących czynności o charakterze ogólnowojevodzkim.

3. Komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojevodzkim, na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do sejmiku województwa, najpóźniej w 23 dniu przed dniem wyborów, przyznaje zarejestrowanym w wyborach do sejmiku województwa listom kandydatów komitetów niespełniających warunku wymienionego w art. 64n ust. 1 numery:

1. dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym - spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie ust. 1;

2. dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym - spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie pkt 1.

4. Komisarz wyborczy, o którym mowa w ust. 3, niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej informację o przyznanych numerach list kandydatów i zawiadamia o nich pozostałych komisarzy wyborczych działających na obszarze województwa.

5. Komisarz wyborczy, na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do rad powiatów na obszarze jego właściwości, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, przyznaje, odrębnie dla każdego powiatu, zarejestrowanym w wyborach do rad powiatów listom kandydatów komitetów niespełniających żadnego z warunków określonych w art. 64n ust. 1 i 2, numery:

1. dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym - spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie ust. 3 pkt 2;

2. dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym - spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie pkt 1.

6. Komisarz wyborczy niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej informację o przyznanych numerach list kandydatów i zawiadamia o nich gminne komisje wyborcze działające na obszarze jego właściwości.

7. Gminna komisja wyborcza na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do rady gminy przyznaje zarejestrowanym w wyborach do rady gminy listom kandydatów komitetów niespełniających żadnego z warunków określonych w art. 64n numery:

1. dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym - spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie ust. 5 pkt 2;

2. dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym - spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie pkt 1.

8. Gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej informację o przyznanych numerach list kandydatów

Rozdział 11 KAMPANIA WYBORCZA

Art. 65.

1. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem wyborów.

1a. Partie polityczne, organizacje i wyborcy oraz komitety wyborcze mogą wykonywać czynności określone w ustawie od dnia ogłoszenia rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów. Czynności podjęte przed tym terminem są nieważne.

1b. W okresie kampanii wyborczej prowadzi się agitację wyborczą na zasadach, w formach, w czasie i w miejscach określonych ustawą.

2. Zabrania się prowadzenia kampanii wyborczej:

1. na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;

2. na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie;

3. na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

2a. Zabronione są jakiegokolwiek formy agitacji wyborczej na terenie szkół podstawowych i gimnazjów wobec uczniów nieposiadających prawa wybierania.

3. Od zakończenia kampanii wyborczej, aż do zakończenia głosowania zabronione jest zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień, rozdawanie ulotek, jak też prowadzenie w inny sposób agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów.

4. W wyborach ponownych kampanię wyborczą prowadzi się, jeżeli przeprowadza się głosowanie.

Art. 66.

1. Zgromadzenia wyborców organizowane w ramach kampanii wyborczej nie podlegają przepisom ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. Nr 51, poz. 297, z 1999 r. Nr 41, poz. 412, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, z 2001 r. Nr 46, poz. 499 oraz z 2002 r. Nr 153, poz. 1271).

2. Każdy wyborca może agitować na rzecz kandydatów na radnych, a także zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego.

3. Podpisy popierające zgłoszenia, o których mowa w ust. 2, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do wymuszenia podpisów.

Art. 67.

Bez uprzedniej zgody pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego zakazana jest każda forma agitacji wyborczej polegająca na organizowaniu wieców wyborczych kandydatów, rozpowszechnianiu programów wyborczych kandydatów lub komitetów wyborczych oraz ich materiałów propagandowych o charakterze reklamy rozpowszechnianej dla celów kampanii wyborczej za pomocą środków masowego przekazu, plakatów, broszur i ulotek o masowym nakładzie oraz infolinii o bezpłatnym dostępie.

Art. 68.

1. Zakazuje się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania podczas kampanii wyborczej loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

2. Zabronione jest podawanie oraz dostarczanie, w ramach prowadzonej kampanii wyborczej, napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia.

Art. 69.

W okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania zabrania się podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.

Art. 70.

1. Materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie, od kogo pochodzą.

2. Materiały wyborcze zawierające oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą, podlegają ochronie prawnej.

Art. 71.

1. Na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości.

2. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art. 70 stosuje się odpowiednio.

3. Plakaty i hasła wyborcze należy umieszczać w taki sposób, aby można je było usunąć bez powodowania szkód.

4. Policja (straż gminna) jest obowiązana usuwać plakaty i hasła, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.

5. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia kampanii wyborczej pełnomocnicy wyborczy komitetów wyborczych obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.

6. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) postanawia o usunięciu plakatów i haseł wyborczych oraz

urządzeń ogłoszeniowych nieusuniętych przez obowiązanych do tego w terminie, o którym mowa w ust. 5. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

Art. 72.

1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie, w rozumieniu prawa prasowego, materiały wyborcze, a w szczególności plakaty, ulotki, hasła i wypowiedzi lub inne formy prowadzonej w okresie kampanii wyborczej agitacji zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat na radnego lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia:

1. zakazu rozpowszechniania takich informacji;
2. przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
3. nakazania sprostowania takich informacji;
4. nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
5. nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;

6. nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 10 000 złotych na rzecz instytucji charytatywnej.

2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, pod warunkiem że o terminie rozprawy zostali oni prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza osobie zainteresowanej, o której mowa w ust. 1, właściwemu komisarzowi wyborczemu i obowiązany do wykonania postanowienia sądu.

3. Na postanowienie sądu okręgowego, w terminie 24 godzin od jego wydania, służy zażalenie do sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny, w składzie trzech sędziów, rozpoznaje zażalenie w postępowaniu nieprocesowym, w trybie i terminie, o których mowa w ust. 2.

[Na postanowienie sądu apelacyjnego nie przysługuje środek zaskarżenia i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.]

ad. art. 72 ust. 3 zdanie trzecie - niezgodne z Konstytucją, wyrok TK (Dz.U. 2002 r. Nr 68, poz. 632)

Art. 73.

1. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje prasę, w rozumieniu prawa prasowego, w której ma nastąpić publikacja, oraz termin publikacji.

ust. 2 w art. 73 skreślony

3. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin przez zobowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu, sąd na wniosek zainteresowanego zarządza opublikowanie sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin w trybie egzekucyjnym na koszt zobowiązanego.

4. W sprawach, o których mowa w ust. 1 i 3 i art. 72, przepisu art. 65 ust. 1 nie stosuje się.

Art. 74.

Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych, partii politycznej lub organizacji popierających kandydatów, a także na koszt samych kandydatów, muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą. Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu przepisów Prawa prasowego.

Art. 75.

Wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, a w szczególności Kodeksu karnego, Kodeksu cywilnego i Prawa prasowego, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

Art. 76.

1. Komitetom wyborczym, których listy kandydatów zostały zarejestrowane, przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych przez terenowe oddziały "Telewizji Polskiej - Spółka Akcyjna" i przez spółki publicznej radiofonii regionalnej, zwane dalej "Telewizją Polską" i "Polskim Radiem", na ich koszt.

2. Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi w każdym programie regionalnym Telewizji Polskiej 15 godzin i w każdym programie regionalnym Polskiego Radia 20 godzin.

2a. W wyborach przedterminowych oraz w wyborach do nowych rad łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w odpowiednich programach regionalnych wynosi 3 godziny w Telewizji Polskiej i 4 godziny w Polskim Radiu.

2b. W wyborach ponownych oraz w wyborach uzupełniających prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych nie przysługuje.

3. Przez pojęcie nieodpłatnego rozpowszechniania rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów na radnych, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.

4. Podział czasu antenowego pomiędzy uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych list kandydatów w okręgach, na obszarze emitowania audycji wyborczych.

5. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.

Art. 77.

1. Podziału czasu antenowego, według zasad, o których mowa w art. 76 ust. 4, dokonują właściwi dyrektorzy oddziałów Telewizji Polskiej i prezesi zarządów spółek Polskiego Radia na podstawie wniosków uprawnionych komitetów wyborczych.

2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego komitetom wyborczym przysługuje skarga do komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę oddziału Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia. Skargę wnosi się w terminie 48 godzin od dokonania ustalenia. Komisarz wyborczy rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Na postanowienie komisarza wyborczego nie przysługuje środek zaskarżenia.

3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, w drodze rozporządzenia, określi po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą tryb postępowania w sprawach podziału czasu nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych, sposób przygotowania i emisji tych audycji oraz sposób upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych.

Art. 78.

1. Komitetom wyborczym, które zarejestrowały listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw, przysługuje również prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia.

2. Łączny czas nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi 15 godzin w Telewizji Polskiej i 20 godzin w Polskim Radiu.

3. Przepisy art. 76 i 77 stosuje się odpowiednio.

4. W czynnościach związanych z wykonywaniem uprawnień wynikających z ust. 1 komitet wyborczy reprezentuje pełnomocnik wyborczy.

Art. 79.

1. Niezależnie od czasu przyznanego na nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych każdy komitet wyborczy może, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, odpłatnie rozpowszechniać audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.

2. Publiczni nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania, na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych korzystających z uprawnienia wynikającego z ust. 1, audycji wyborczych, o których mowa w ust. 1.

3. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w ust. 1, nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów.

4. Do audycji, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy o działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie odpłatnych audycji wyborczych nie jest wliczany do ustalonego odrębnymi przepisami dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam.

Rozdział 12

FINANSOWANIE WYBORÓW

Art. 80.

Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem wyborów pokrywane są z budżetu państwa zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

Art. 81.

1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

1. zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego;

2. zadaniami wyborczymi zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego;

3. należnościami dla osób wchodzących w skład komisji wyborczych, o których mowa w art. 20 ust. 1;

4. refundacją wydatków, o których mowa w art. 21 ust. 2.

2. Środki finansowe na zadania zlecone jednostkom samorządu terytorialnego przekazywane są tym jednostkom przez Kierownika Krajowego Biura Wyborczego lub działających z jego upoważnienia dyrektorów jednostek organizacyjnych Biura nie później niż w ciągu 30 dni od daty ogłoszenia o zarządzeniu wyborów.

3. Informację o wydatkach poniesionych z budżetu państwa, o których mowa w ust. 1 pkt 1-3, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego podaje do publicznej wiadomości w ciągu 5 miesięcy od dnia głosowania.

4. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie, w ramach rezerwy celowej, środki na przeprowadzenie wyborów przedterminowych i uzupełniających do rad.

5. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w ust. 1 i 2, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy o finansach publicznych.

6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w ust. 1, jest Kierownik Krajowego Biura Wyborczego.

Rozdział 12a FINANSOWANIE KAMPANII WYBORCZEJ

Art. 82.

1. Wydatki komitetów wyborczych ponoszone w związku z wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

ust. 2 i 3 w art. 82 skreślone

Art. 82a.

1. Za gospodarkę finansową komitetu wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją pełnomocnik finansowy.

2. Pełnomocnikiem finansowym nie może być:

1. pełnomocnik wyborczy, z zastrzeżeniem art. 64f ust. 10;
2. funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.

3. Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 83.

1. Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.

2. Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki od dnia wydania przez właściwy organ postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu.

3. - uchylony

4. Zabrania się:

1. pozyskiwania środków przez komitet wyborczy po dniu wyborów;
2. wydatkowania środków przez komitet wyborczy po dniu złożenia sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 84 ust. 2.

art. 83a skreślony

Art. 83b.

1. Zabronione jest przekazywanie środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego.

2. Zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.

Art. 83c.

1. Środki finansowe przekazywane komitetowi wyborczemu partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z funduszu wyborczego tej partii, tworzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857 i Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 127, poz. 1089 oraz z 2003 r. Nr 57, poz. 507).

2. Środki finansowe przekazywane koalicyjnemu komitetowi wyborczemu mogą pochodzić wyłącznie z tworzonych na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w ust. 1, funduszy wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji.

3. Środki finansowe:

1. komitetu wyborczego organizacji,
2. komitetu wyborczego wyborców

- mogą pochodzić wyłącznie z wpłat od osób fizycznych oraz kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami.

4. Komitety wyborcze, o których mowa w ust. 3, nie mogą przyjmować środków finansowych pochodzących od:

1. osób fizycznych niemających miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli polskich zamieszkałych za granicą;

2. cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować wartości niepieniężnych, z wyjątkiem nieodpłatnych usług polegających na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne.

6. Poręczycielem kredytu, o którym mowa w ust. 3, może być wyłącznie osoba fizyczna, z tym że zobowiązanie poręczyciela nie może przekroczyć kwoty równej łącznej sumie wpłat od osoby fizycznej, określonej w art. 83d ust. 2. Ograniczenie wysokości zobowiązania poręczyciela nie dotyczy osób wchodzących w skład komitetu wyborczego wyborców.

Art. 83d.

1. Środki finansowe komitetu wyborczego są gromadzone wyłącznie na jednym rachunku bankowym. Zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu albo zaświadczenie komisarza wyborczego o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu stanowi podstawę do otwarcia rachunku bankowego, dokonania wpisu do Rejestru Gospodarki Narodowej (REGON) oraz nadania numeru identyfikacji podatkowej (NIP) na zasadach określonych w przepisach o ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

2. Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów. W przypadku gdy łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz komitetu wyborczego przekroczy 15-krotność minimalnego wynagrodzenia za pracę, wówczas nadwyżka sumy ponad dopuszczalny limit podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa na zasadach określonych w art. 84d.

3. Środki finansowe mogą być wpłacane na rzecz komitetu wyborczego jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą.

4. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego zawiera zastrzeżenie o wymaganym ustawą sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 83e.

1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami wydatków określonymi na zasadach ustalonych w ust. 2 i 3.

2. Limit wydatków ustala się mnożąc kwotę, o której mowa w ust. 3, przypadającą na jeden mandat radnego przez liczbę mandatów przypadających na okręg lub okręgi, w których komitet wyborczy zarejestrował kandydatów.

3. Kwota przypadająca na jeden mandat radnego wynosi:

1. w wyborach do rady gminy w gminach do 20 000 mieszkańców - 750 złotych;

2. w wyborach do rady gminy w gminach powyżej 20 000 mieszkańców oraz w wyborach do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy - 1 000 złotych;
3. w wyborach do rady powiatu - 2 000 złotych;
4. w wyborach do rady miasta w miastach na prawach powiatu - 3 000 złotych;
5. w wyborach do sejmiku województwa - 5 000 złotych.

Art. 83f.

1. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami komitet wyborczy partii politycznej przekazuje ją na fundusz wyborczy tej partii.

2. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami koalicyjny komitet wyborczy partii politycznych przekazuje ją na fundusze wyborcze partii wchodzących w skład koalicji w proporcji ustalonej w umowie koalicyjnej, a w razie braku stosownych postanowień w umowie - na rzecz instytucji charytatywnej. Informację o przekazaniu na rzecz instytucji charytatywnej nadwyżki przekraczającej kwotę 1 000 zł pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym w terminie 7 dni od dnia jej przekazania.

3. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami przez komitety wyborcze, o których mowa w art. 64e i 64f, komitety te przekazują ją na rzecz instytucji charytatywnej. Informację o przekazaniu nadwyżki przekraczającej kwotę 1 000 zł pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej, w terminie 7 dni od dnia jej przekazania, w dzienniku o zasięgu wojewódzkim, a w przypadku komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 64e ust. 4 i art. 64f ust. 5, w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym.

4. Wysokość nadwyżki ustala się po wydaniu przez właściwy organ ostatecznego postanowienia o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania finansowego, z uwzględnieniem zobowiązań majątkowych, o których mowa w art. 64k ust. 2.

5. Przekazanie nadwyżki następuje w terminie 14 dni od dnia:

1. doręczenia postanowienia o przyjęciu sprawozdania finansowego albo
2. bezskutecznego upływu terminu do wniesienia odwołania, o którym mowa w art. 84a ust. 5, lub skargi, o której mowa w art. 84a ust. 6, albo
3. uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez sąd - w wypadku złożenia odwołania, o którym mowa w art. 84a ust. 5, lub skargi, o której mowa w art. 84a ust. 6, albo
4. uprawomocnienia się wydanego przez sąd orzeczenia w sprawie przepadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy - w wypadku, o którym mowa w art. 84d ust. 4.

Art. 83g.

Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych, w drodze rozporządzenia, przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, wydanego po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, z tym że w stosunku do komitetu, który utworzony został wyłącznie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, minister właściwy do spraw finansów publicznych określi uproszczone zasady rachunkowości. W rozporządzeniu określa się w szczególności zasady dokumentowania i ewidencji przychodów, wydatków i zobowiązań finansowych komitetu wyborczego.

Art. 84.

1. Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne.
2. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów przedkłada

organowi, któremu komitet złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu, sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, zwane dalej "sprawozdaniem finansowym". Sprawozdanie finansowe powinno zawierać informacje o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania oraz imienny wykaz wpłat od osób fizycznych, a także o korzyściach majątkowych, o których mowa w art. 84d ust. 2.

2a. W przypadku wyborów ponownych sprawozdanie finansowe składa się właściwemu komisarzowi wyborczemu.

2b. W przypadku gdy komitet nie pozyskiwał i nie wydatkował środków, pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego może złożyć właściwemu komisarzowi wyborczemu stosowne oświadczenie zastępujące sprawozdanie finansowe. Do trybu postępowania z oświadczeniami stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące sprawozdań finansowych.

3. - uchylony

4. - uchylony

5. - uchylony

6. Sprawozdanie finansowe przedkładane Państwowej Komisji Wyborczej podawane jest przez nią do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. Nr 112, poz. 1198 oraz z 2002 r. Nr 153, poz. 1271), a sprawozdanie finansowe przedkładane komisarzowi wyborczemu jest udostępniane przez niego na wniosek zainteresowanych podmiotów. Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim, informację o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu.

7. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego jest obowiązany przechowywać dokumenty związane z finansowaniem kampanii wyborczej przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wyborów.

8. Minister właściwy do spraw finansów publicznych po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej określi, w drodze rozporządzenia, wzory sprawozdań finansowych dla komitetu utworzonego jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców i pozostałych komitetów wyborczych oraz szczegółowy zakres zawartych w nich informacji, a także wykaz rodzajów dokumentów, jakie należy załączyć do sprawozdania, tak aby umożliwiły one weryfikację podanych w sprawozdaniu informacji.

Art. 84a.

1. Organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, w terminie 6 miesięcy od dnia wyborów, z zastrzeżeniem art. 84c:

1. przyjmuje sprawozdanie bez zastrzeżeń;
2. przyjmuje sprawozdanie, wskazując na jego uchybienia;
3. odrzuca sprawozdanie w przypadku stwierdzenia:

- art. 83,
1. pozyskania lub wydatkowania środków komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów
  2. przekroczenia limitu wydatków, o którym mowa w art. 83e,
  3. naruszenia zakazów, o których mowa w art. 83b,
  4. naruszenia przepisów art. 83c i art. 83d ust. 1-3.

2. W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości sprawozdania finansowego organ, któremu przedłożono sprawozdanie, wzywa komitet wyborczy do usunięcia wad sprawozdania lub udzielenia wyjaśnień w określonym terminie.

3. Organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, badając sprawozdanie, może zlecać

---

sporządzenie przez biegłego rewidenta ekspertyz lub opinii i raportów.

4. Organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, badając sprawozdanie, może żądać od organów państwowych niezbędnej pomocy.

5. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez komisarza wyborczego pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do sądu okręgowego odwołanie od postanowienia. Rozpoznanie odwołania przez sąd okręgowy następuje w postępowaniu nieprocesowym w terminie miesiąca od dnia doręczenia odwołania. Od orzeczenia sądu okręgowego nie przysługuje środek prawny.

6. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do Sądu Najwyższego skargę. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w terminie 2 miesięcy od dnia doręczenia skargi. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

7. Jeżeli Sąd Najwyższy albo sąd okręgowy uzna skargę pełnomocnika finansowego za zasadną, odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza albo komisarz wyborczy niezwłocznie postanawia o przyjęciu sprawozdania finansowego.

8. Po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia odwołania, o którym mowa w ust. 5, lub skargi, o której mowa w ust. 6, albo po wydaniu orzeczenia, o którym mowa w ust. 5 lub 6, uznającego odwołanie lub skargę pełnomocnika finansowego za niezasadne, organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, przekazuje postanowienie o jego odrzuceniu naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu miejscowo ze względu na siedzibę komitetu wyborczego.

Art. 84b.

1. Partie polityczne, organizacje i komitety wyborcze wyborców, biorące udział w danych wyborach, albo stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania kampanii wyborczych, mogą wnosić do organu, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego, umotywowane, pisemne zastrzeżenia do sprawozdania, nie później jednak niż w terminie 4 miesięcy od dnia wyborów.

2. Organ, do którego wniesiono zastrzeżenie, udziela pisemnej odpowiedzi na zastrzeżenie w terminie 6 miesięcy od dnia wyborów.

Art. 84c.

W przypadku sprawozdania komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 64f ust. 8, komisarz wyborczy może odstąpić od badania sprawozdania, jeżeli nie złożono w stosunku do tego sprawozdania zastrzeżenia, o którym mowa w art. 84b. W takim przypadku sprawozdanie finansowe uznaje się za przyjęte. O przyjęciu sprawozdania powiadamia się pełnomocnika wyborczego komitetu.

Art. 84ca.

Do sprawozdania złożonego po terminie stosuje się odpowiednio przepisy art. 84-84c.

Art. 84d.

1. Korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów ustawy podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli korzyść majątkowa została zużyta lub utracona, przepadkowi podlega jej równowartość.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy korzyści majątkowych przekazanych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów ustawy, których komitet wyborczy nie przyjął lub które zwrócił w terminie 30 dni od dnia przekazania.

3. Przepis ust. 1 nie dotyczy korzyści majątkowych przekazanych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów ustawy, które to korzyści lub ich równowartość zostały, w terminie 14 dni od dnia doręczenia komitetowi wyborczemu postanowienia o odrzuceniu jego sprawozdania finansowego, a w

---

przypadku złożenia odwołania, o którym mowa w art. 84a ust. 5, lub skargi, o której mowa w art. 84a ust. 6 - w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez właściwy sąd, dobrowolnie wpłacone na konto urzędu skarbowego właściwego dla siedziby komitetu. Korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym komitet wyborczy przekazuje temu urzędowi skarbowemu. Potwierdzenie przekazania korzyści majątkowej lub jej równowartości komitet wyborczy przedstawia organowi, któremu złożył sprawozdanie finansowe.

4. Przyjęcie korzyści majątkowych z naruszeniem przepisów ustawy stwierdza organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, w postanowieniu o odrzuceniu sprawozdania finansowego.

5. W przypadku niewykonania czynności, o których mowa w ust. 3 zdanie pierwsze i drugie, albo jednej z tych czynności, organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, występuje do sądu przeciwko podmiotom, o których mowa w art. 64k ust. 1, o orzeczenie przepadku korzyści majątkowej lub jej równowartości oraz wydanie tej korzyści majątkowej lub zapłatę jej równowartości.

6. Sądem właściwym do orzekania w sprawach, o których mowa w ust. 1, jest sąd okręgowy właściwy ze względu na siedzibę organu, o którym mowa w ust. 5.

7. Egzekucja korzyści majątkowej lub jej równowartości następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Organem egzekucyjnym jest naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo dla siedziby komitetu wyborczego.

8. Przejęte rzeczy ruchome, wierzytelności i inne prawa majątkowe naczelnik urzędu skarbowego spienięża według przepisów o egzekucji należności pieniężnych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji